

Nove metodologije prostornog planiranja u kontekstu zaštite i upravljanja svjetskom baštinom (UNESCO) i povijesnim urbanim krajolicima (HUL)

Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine
BOJAN LINARDIĆ, Ravnatelj Zavoda za prostorni razvoj MPG I

PROSTORNI PLAN ZAŠTIĆENIH CJELINA

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA
SVJETSKA BAŠTINA
- PLANIRANJE I UPRAVLJANJE
23. – 25. listopada 2024.
DUBROVNIK

150
UNESCO
DUBROVNIK

MINISTARSTVO PROSTORNOGA UREĐENJA, GRADITELJSTVA I DRŽAVNE IMOVINE IZRAĐUJE
PRIJEDLOG NOVOG ZAKONA O PROSTORNOM UREĐENJU

UNUTAR PRIJEDLOGA NOVOG ZAKONA POSTAVLJENA JE
TEZA O ZASEBNOJ PLANSKOJ KATEGORIJI ZA KULTURNO-POVIJESNE CJELINE
 I OSTALA SPECIFIČNA ZAŠTIĆENA PODRUČJA

ZAVOD ZA PROSTORNI RAZVOJ - POLAZIŠTA

- prihvaćanje međunarodnih i europskih konvencija vezanih uz područje prostornog uređenja,
- ojačanje provedbe **Konvencije o svjetskoj baštini**,
- usklađenje s **Konvencijom o europskim krajolicima**,
- potreba za uvođenjem **novih kategorija planova**,
- ugradnja **konzervatorskih podloga i mjera zaštite** u prostorne planove,
- pokretanje izrade **prostornih planova za kulturno-povijesne cjeline i njihove specifičnosti**,
- **uloga prostornog planiranja u zaštiti kulturne i prirodne baštine.**

PREPORUKE ZA POVIJESNE URBANE KRAJOLIKE (UNESCO 2011.)

- **pristup krajoliku kao cjelini**, a ne samo zaštita i očuvanje povijesnih urbanih zona,
- **zaštitu, upravljanje i planiranje povijesnih urbanih krajolika integrirati u prostorno uređenje**,
- sve postupke, kao i sve pritiske i prijetnje, **integrirati u lokalni razvojni proces** i savladavati na **lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i internacionalnoj razini**,
- povijesno urbano naslijeđe uključuje **materijalne i nematerijalne komponente** koje određuju njegov identitet i posebnost,
- u planiranje uključiti **socijalne, kulturne i ekonomske procese**,
- zaštitu i očuvanje urbanog naslijeđa sagledati u **širem kontekstu sveobuhvatnog održivog razvoja**,
- **uključiti javnost** u procese planiranja.

ICOMOS

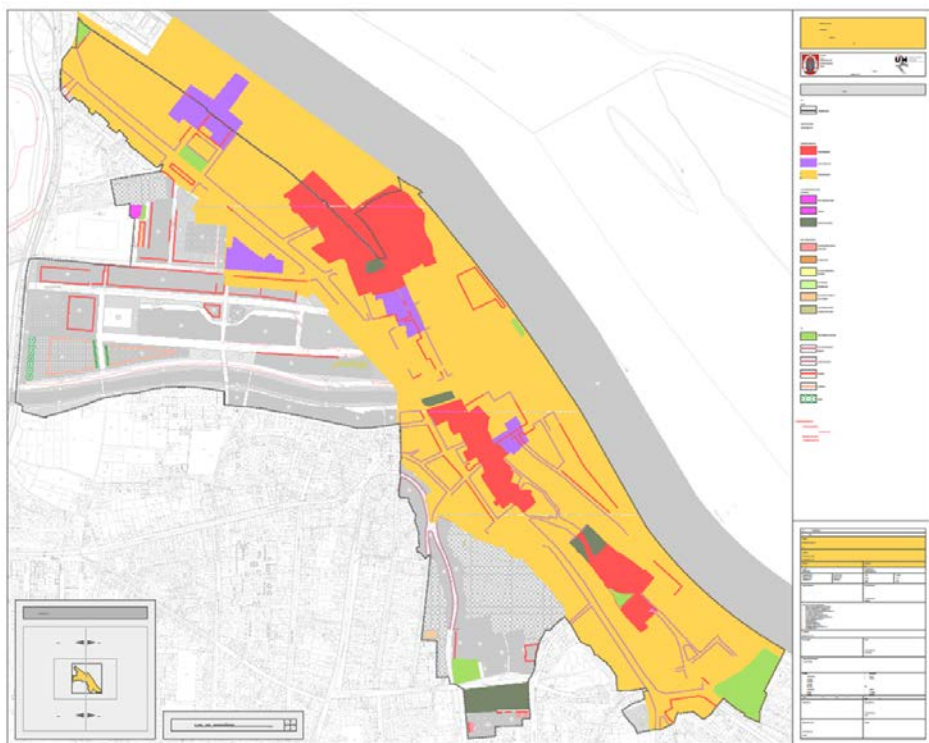
ISDU
 NESCB
 BROV
 NIK

KONZERVATORSKE PODLOGE ZA PROSTORNE PLANOVE I KONZERVATORSKI ELABORATI U 20. I 21. STOLJEĆU

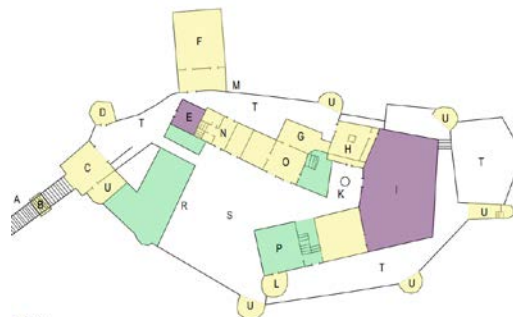
- Konzervatorske podloge ili studije izrađuju se kontinuirano kao samostalne studije ili kao podloge za urbanističko i prostorno planiranje barem od 70-ih godina 20. stoljeća do danas,

- Povezivanje urbanističkog odnosno prostornog planiranja sa zaštitom i očuvanjem kulturnih dobara,
- istraživanja na polju arhitekture i urbanizma u svrhu izrade urbanističkih i prostornih planova
- naglasak na očuvanju vrijednosti, identiteta i ambijenta,
- uvođenje naslijeđa u primjenu kao zasebne planske kategorije.

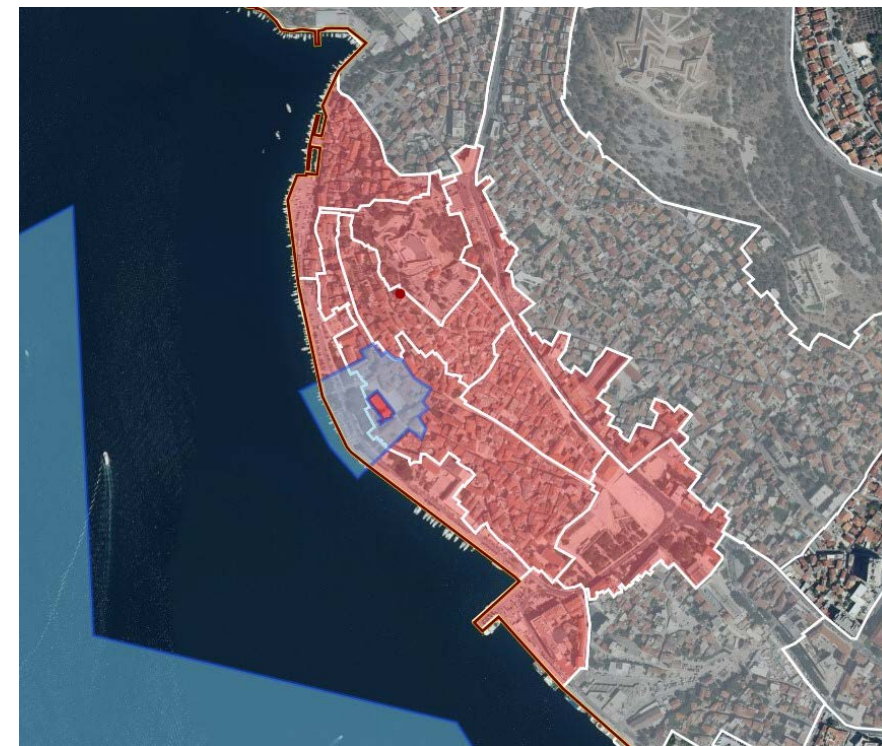
Konzervatorska podloga za UPU šireg središta grada VUKOVARA, 2006.
ZLATKO KARAČ I DAMIR FILIPOVIĆ

ISKUSTVA U ZAŠTITI PROSTORA

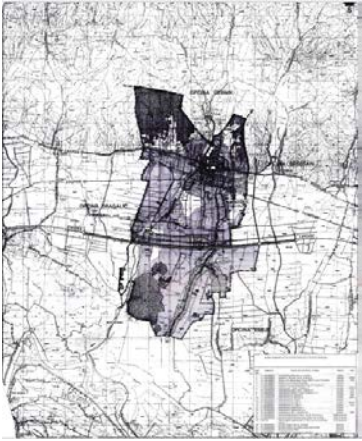

STARI GRAD OZALJ, 2023.
Konzervatorski elaborat,

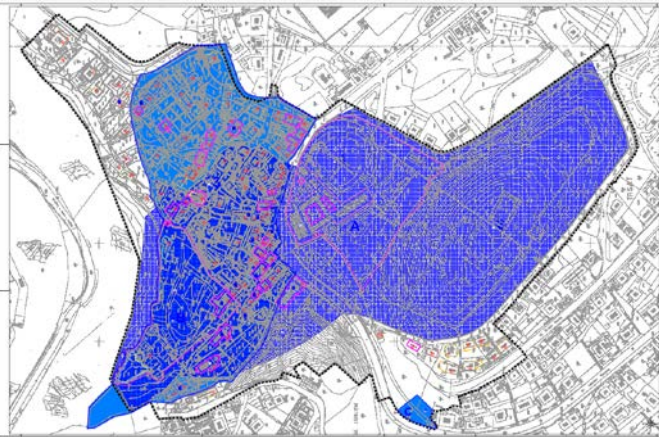
INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

ŠIBENIK – prva konzervatorska podloga nove generacije, 2023.
MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA

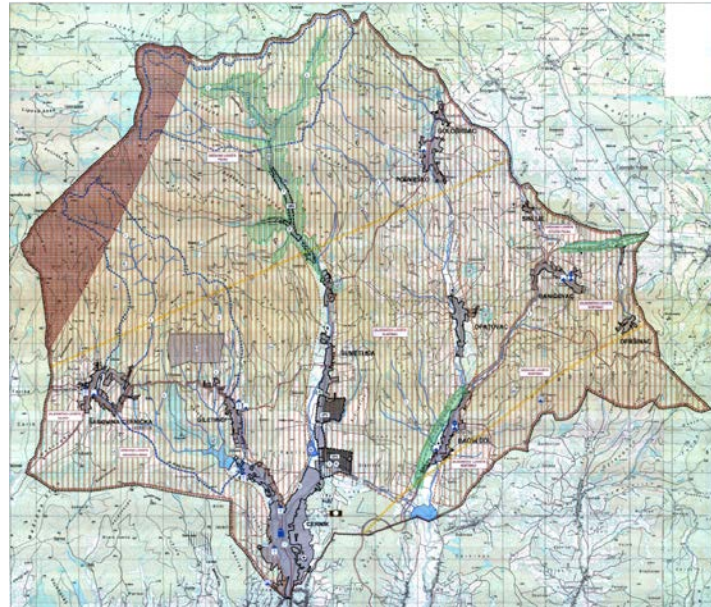

PPUG Nova Gradiška ID, 2003.

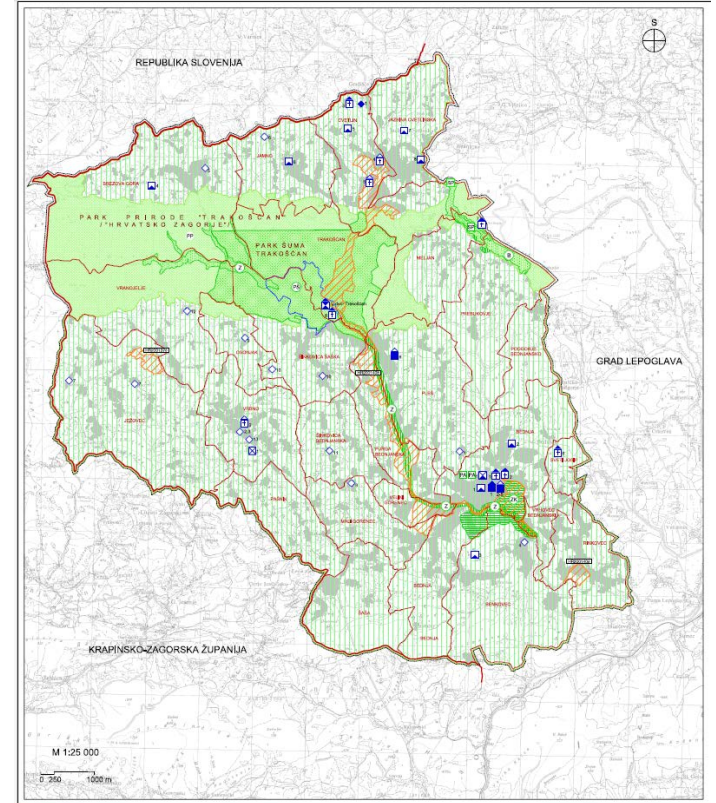

DPU povijesne jezgre Trsat, 2003.

**ISKUSTVA U ZAŠTITI
PROSTORA**

PPUO Cernik II. ID, 2013.

PPUO Bednja III. ID, 2017.

”PROSTORNI PLAN ZAŠTIĆENIH CJELINA”

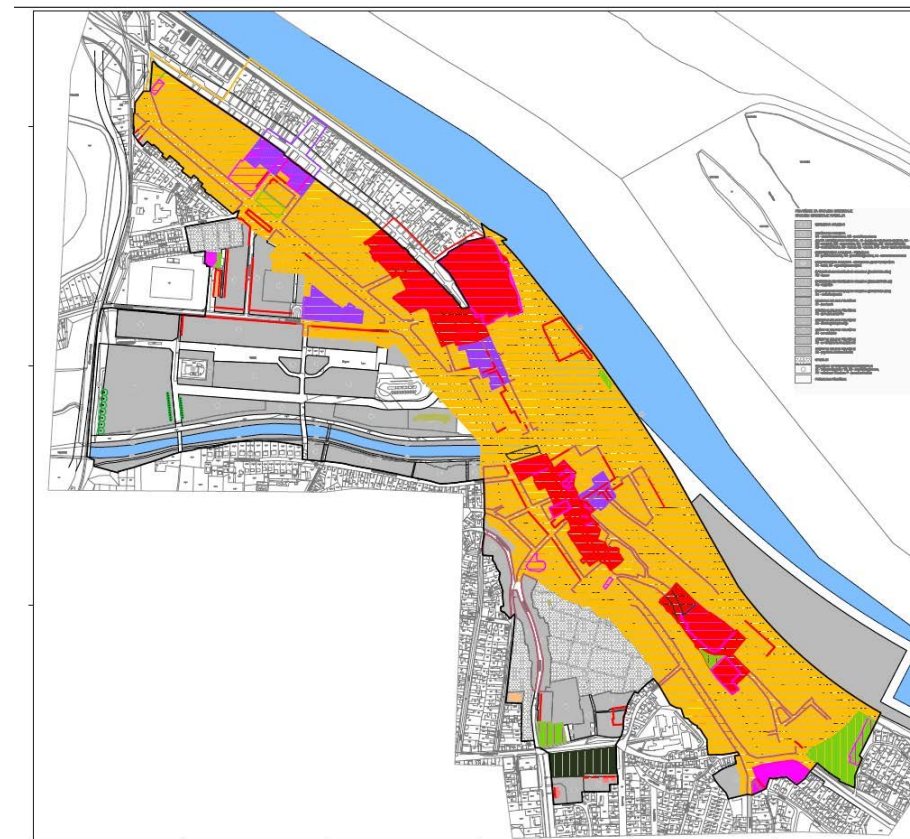
Teza o zasebnoj planskoj kategoriji za:

- kulturno povijesne cjeline
- kulturne krajolike
- povijesne urbane krajolike
- arheološke zone
- zaštićena prirodna područja

koja su evidentirana u Registru kulturnih dobara (MKiM) ili u Bioportalu (MZOT).

Radni naziv nove kategorije prostornog plana je **Prostorni plan zaštićenih cjelina, a potkategorija je PPPPO-a:**

- kroz direktne i neposredne **odredbe** propisuje uvjete zaštite prostornih cjelina koje su **kulturno ili prirodno dobro**,
- dosadašnjom praksom zaštita se provodila temeljem uvrštavanja **smjernica** iz konzervatorskih podloga i smjernica za zaštitu prirode u prostorni plan,
- podizanje zaštite kulturnih i prirodnih dobara kroz prostorne planove na **znatno višu razinu**, sukladno **europskim i međunarodnim obvezama**,
- **uvođenje Prostornog plana zaštićenih cjelina u propisanu proceduru.**

PRIMJER URBANISTIČKOG PLANA U ZAŠTIĆENOJ CJELINI

UPU šireg središta grada Vukovara izrađen temeljem konzervatorske podloge, 2006.

RAZRADA SADRŽAJA I FORME PLANA

Prostorni plan zaštićenih cjelina, ovisno o konačno prihvaćenoj formi i kategoriji plana, imat će propisani **sadržaj, postupak izrade i donošenja**, a po **svojim karakteristikama** objedinjavat će elemente:

- Prostornog plana područja posebnih obilježja (**PPPPO**),
- Urbanističkog plana uređenja državnog značaja (**UPU**),
- bivšeg Detaljnog urbanističkog plana (**DPU**),
- bivšeg Provedbenog urbanističkog plana (**PUP**),
- Urbanistički projekt (**UP**).

Prostorni plan zaštićenih cjelina detaljno tematski obrađuje, prikazuje i propisuje **prostorni sadržaj, kvalitetu i uvjete zahvata u prostoru** kao i **uvjete zaštite kulturno povijesne cjeline**.

Fig.141
Unter den Linden in Berlin

Fig.142
Bismarckstrasse in Berlin Charlottenburg

POVIJESNI PRIKAZ PRESJEKA ULICA
JOSEPH STÜBBEN: „DER STÄDTEBAU”, 1890.

Zatečeno i planirano graditeljsko i urbano okruženje (kulturno dobro) **prostornim planom zaštićenih cjelina** odnosno **urbanističkim projektom**, detaljno će se **prikazati kroz**:

- pročelja cijelih uličnih poteza,
- pročelja i presjeci cijelih blokova,
- poprečne profile ulica,
- karakteristične presjeke kroz pojedine gradske cjeline,
- pregled arhitektonskih i urbanih detalja,
- pregled detalja urbane opreme

Zatečeno i planirano prirodno okruženje (prirodno dobro) prostornim planom zaštićene cjeline detaljno će se **prikazati kroz**:

- topografske prikaze,
- presjeke terena,
- hidrografske prikaze,
- geomorfološke prikaze,
- katastre zelenila...

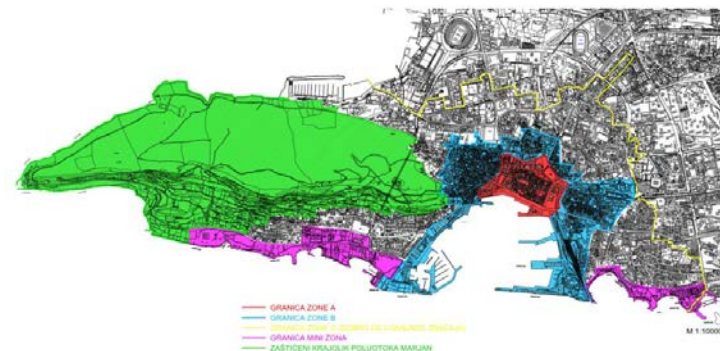
Cjelokupno okruženje potrebno je **uvijek i bez iznimke sagledavati kao cjelinu urbanih i prirodnih elemenata**, dakle kao **kulturni krajolik**.

Novim zakonom i pratećim propisima regulirat će se **sadržaj i obvezni prilozi Prostornog plana zaštićenih cjelina**, odnosno **Urbanističkog projekta**:

- Grafički prikaz i analiza **veliĉine primarne povijesne jezgre** u odnosu na **današnju veliĉinu kulturno povijesne cjeline (KPC)** i **cijelog naselja**,
- Grafički prikaz i analiza svih **povijesnih faza rasta i razvoja** – preklop svih razvojnih faza sa današnjom,
- Prikaz današnje cjeline od **širokog smještaja u prostoru** (geografsko mjerilo sa svim relevantnim prirodnim sastavnicama) do ciljanog **detaljnog prikaza** (mjerilo detaljnog urbanistiĉkog plana);
- Prikaz **razvoja javnih površina**;
- jasno **razluĉivanje nove planirane gradnje** (novih dijelova cjeline ili kontaktne zone) **od stare gradske jezgre** (naĉin gradnje, stilska obiljeŹja, identitet dijelova grada koji se trebaju razlikovati od povijesne jezgre),
- Razrada povijesnih i prijedlog novih **urbanih detalja**,
- Razrada povijesnih i prijedlog novih **infrastrukturnih vidljivih elemenata**,
- Grafiĉki prikaz i opis svih **prirodnih sastavnica KPC-e** odnosno kulturnog krajolika u **meĉuodnosu sa graditeljskom baštinom**.

Povijesni kompleks Splita s Dioklecijanovom palaĉom, 2008.
Izvor: UNESCO Historic Complex of Split with the Palace of Diocletian, scale 1:5000

Sl. 2. Prijedlog obuhvata kontaktne (buffer) zone
Izvor: Ministarstvo kulture i medija RH, 2022

Prijedlog obuhvata kontaktne (buffer) zone
Izvor: Ministarstvo kulture i medija RH, 2022

CJELOVITI OBUHVAT PROSTORNOG PLANA - GRADSKA JEZGRA I KONTAKTNA ZONA - KRAJOBRAZ

POVIJESNI KOMPLEKS SPLITA S DIOKLECIJANOVOM PALAĀOM, 2008.
PLAN UPRAVLJANJA SVJETSKIM DOBROM UNESCO-a „POVIJESNI KOMPLEKS SPLITA S DIOKLECIJANOVOM PALAĀOM“, 2023.

ISKUSTVA U ZAŠTITI PROSTORA

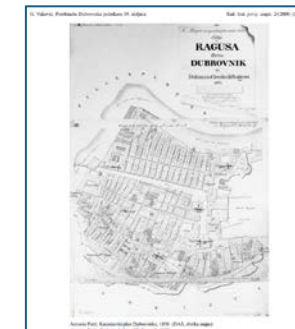
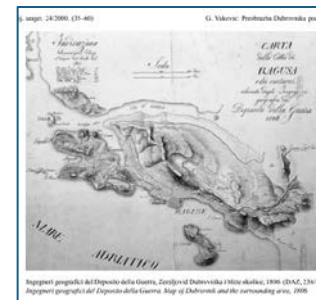
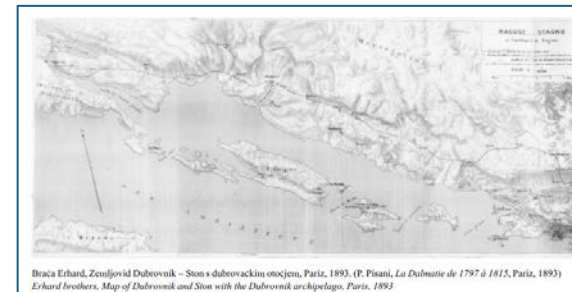

POTEZ PROČELJA – MOGUĆA PLANSKA PODLOGA ZA PRIKAZ UVJETA GRADNJE – URBANISTIČKI PROJEKT

PUSTIJERNA U DUBROVNIKU – ARHEOLOŠKA ZONA

pregled istraživanja, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica, 2023.

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

POVIJESNI PRIKAZ SMJEŠTAJA U PROSTORU STONA I DUBROVNIKA

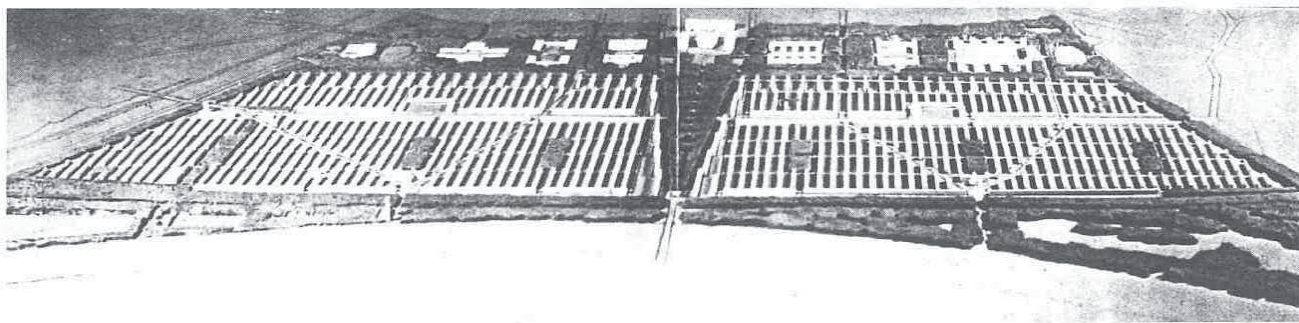
RADOVI INSTITUTA ZA POVIJEST UMJETNOSTI

PREUVJETI ZA IZRADU

- donijeti **zakonski okvir** kojim će se propisati sadržaj i forma **Prostornog plana zaštićenih cjelina (Zakon o prostornom uređenju)**,
- **uskладiti Zakon o prostornom uređenju sa Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara**, te sa svim zakonima i propisima koji će se primjenjivati na prostorno planiranje zaštićenih cjelina, u nadležnosti **Ministarstva kulture i medija, Ministarstva prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine, Ministarstva zaštite okoliša i zelene tranzicije**, te ostalih tijela.
- evidentirati i utvrditi **kriterije** temeljem kojih će se za pojedine cjeline izrađivati **Prostorni plan zaštićenih cjelina**.

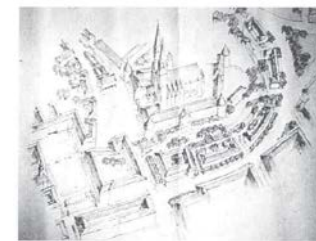
- **znanstvena i stručna istraživanja** na polju arhitekture i urbanizma, u granama urbanizam i prostorno planiranje, zaštita graditeljskog naslijeđa, pejzažna arhitektura te krajobrazna arhitektura:
  - **ciljana istraživanja** u svrhu izrade **Prostornog plana zaštićenih cjelina**,
  - istraživanja **arhitektonskih i urbanističkih cjelina** te **kulturnih krajolika**.
- kvalitetna **baza podataka** o zaštićenim područjima koja je unaprijed precizno definirana te ima jednoznačni sustav nomenklature i signature,
- izrada **stručno-analitičkih podloga**,
- **natječaji za urbanističko rješenje** - rješenje za Prostorni plan zaštićenih cjelina ili za Urbanistički projekt izabrati putem natječaja - potrebno je izraditi **kvalitetan Program natječaja**.

Rad 53, Ultima ratio, autor nepoznat, pohvalno priznanje / Proposal no. 53, Ultima ratio, unknown author, praise

Kaptol i Dobac, Rad 33, Sol. Ikonometrijska prikazna rješenja: Tolkano-Kaptol / Kaptol and Dobac, Proposal no. 33, Sol. Ikonometrijska prikazna rješenja: Tolkano-Kaptol

Kaptol i Dobac, Rad 53, Ultima ratio, perspektiva / Kaptol and Dobac, Proposal no. 53, Ultima ratio, perspektiva

Kaptol i Dobac, Rad 38, Racić, situacija / Kaptol and Dobac, Proposal no. 38, Racić, situacija

PRIMJER MEĐUNARODNOG NATJEČAJA

Međunarodni natječaj za generalnu regulatornu osnovu grada Zagreba 1930/31.

KRAJOLIK / KRAJOBRAZ – temelj za Prostorni plan zaštićenih cjelina

DOSADAŠNJE AKTIVNOSTI MPGI-A I ZAVODA ZA PROSTORNI RAZVOJ

- 2014. godine izrađena je stručna podloga / studija „Krajolik – čimbenik strategije prostornog razvoja“. U studiji je utvrđeno slijedeće:
  - **nedostatak politike i strategije očuvanja obilježja krajolika** / krajobraza na nacionalnoj i na ostalim razinama,
  - **nedostatak zakonskog okvira i stručnih standarda** za uključivanje krajolika/krajobraza u sustav prostornog uređenja,
  - **smjernice / preporuke** i prijedlog mjera za očuvanje, unapređenje i planiranje krajolika.

Naručitelj: HRVATSKI ZAVOD ZA PROSTORNI RAZVOJ, 2014.

Izrada: SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, ARHITEKTONSKI FAKULTET - ZAVOD ZA URBANIZAM, PROSTORNO PLANIRANJE I PEJSAŽNU ARHITEKTURU

Izrađivači studije / stručne podloge:

Prof.dr.sc. MLADEN OBAD ŠĆITAROCI, dipl.ing.arh.,

ovlašteni arhitekt urbanist i ovlašteni krajobrazni arhitekt

Voditelj izrade,

Dr.sc. BISERKA DUMBOVIĆ BILUŠIĆ, dipl.ing.arh., ovlaštena arhitektica-urbanistica

Autorica tekstova,

Izv.prof.dr.sc. BOJANA BOJANIĆ OBAD ŠĆITAROCI, dipl.ing.arh., ovlaštena arhitektica

Znanstveno-stručna redakcija, NIKŠA BOŽIĆ, dipl.ing.arh., ovlašteni arhitekt

Izrada kartograma i grafička obrada, Konzultant:

Dr.sc. VLADIMIR KUŠAN, dipl.ing.šum.

- 2022. godine u prosincu Zavod za prostorni razvoj pokrenuo je izradu Analitičke podloge za izradu **Krajobrazne osnove Republike Hrvatske (KORH)**. Navedeni projekt provodi se u okviru NPOO investicije C2.3. R3-I7 „Unapređenje sustava prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine kroz digitalizaciju“.
- 2024. godine u listopadu u Zagrebu je održana konferencija pod nazivom „**Krajobraz, prostor za život**“. Cilj konferencije bio je upoznavanje zainteresirane stručne javnosti i kreatora politika s Krajobraznom osnovom Republike Hrvatske.
- **Krajobrazna osnova RH te krajobrazne osnove za uža područja** po svojoj prirodi i sadržaju poslužit će u postupcima izrade **dokumenata prostornog uređenja, planova upravljanja zaštićenim područjima, konzervatorskih podloga, stručnih podloga zaštite prirode...**
- Izrada **KORH-a** bit će dovršena do kraja 2024. godine.

Konferencija 2024. Zagreb
„Krajobraz, prostor za život“

KULTURNA I PRIRODNA BAŠTINA IZRADA PROSTORNOG PLANA ZAŠTIĆENE CJELINE DRŽAVNOG ZNAČAJA

Prostorni plan zaštićenih cjelina na državnoj razini - svjetska baština:

- **Nepokretna kulturna baština na UNESCO-ovim popisima**
  - 8 kulturnih dobara iz Registra kulturnih dobara MKiM RH,
  - 2 zaštićena područja prirode iz upisnika MZOZT RH.

Potrebno je razmotriti moguću izradu Prostornog plana zaštićenih cjelina i za neke druge skupine visokovrijednih i zaštićenih cjelina.

Starogradsko polje

NEPOKRETNNA KULTURNA DOBRA UPISANA NA UNESCO-ov POPIS SVJETSKE BAŠTINE

• Kulturna dobra iz Registra kulturnih dobara MKiM (8):

R.br.	NAZIV UNESCO	Naziv kulturnog dobra MKiM
1	Stećci Medieval Tombstone Graveyards	Arheološka zona Crljivica Groblje sa stećcima i crkvom sv. Barbare
2	Venetian Works of Defence between the 16th and 17th Centuries: Stato da Terra – Western Stato da Mar	Kulturno-povijesna cjelina grada Zadra Tvrđava svetoga Nikole
3	Historical Complex of Split with the Palace of Diocletian	Kulturno - povijesna cjelina grada Splita Dioklecijanovi podrumi
4	Episcopal Complex of the Euphrasian Basilica in the Historic Centre of Poreč	Kompleks Eufrazijeve bazilike
5	The Cathedral of St James in Šibenik	Katedrala sv. Jakova
6	Stari Grad Plain	Kulturni krajolik Starogradsko polje
7	Historic City of Trogir	Kulturno - povijesna cjelina grada Trogira
8	Old City of Dubrovnik	Kulturno-povijesna urbanistička cjelina Dubrovnika

• Bukove prašume i izvorne bukove šume Karpatia i ostalih regija Europe

• Zaštićena područja prirode iz upisnika MZOZT (2):

R.br.	NAZIV UNESCO	Naziv
1	Plitvice Lakes National Park	Plitvička jezera - NP
2	Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe	Sjeverni Velebit - NP Hajdučki i Rožanski kukovi / Bukove prašume i izvorne bukove šume Karpatia i ostalih regija Europe – strogi rezervat Paklenica - NP Suva draga - Klimenta Oglavinovac-Javornik

• Arheološka zona Crljivica

• Kulturno povijesna cjelina grada Splita

Izrada Prostornog plana zaštićenih cjelina za cjeline koje nisu upisane na listu svjetske baštine je za daljnju raspravu, od kojih navodimo neke od mogućih:

- Kulturno - povijesna cjelina **Stona** s gradskim zidinama i utverdama, sa Malim Stonom, malostonskim zaljevom, Stonskim Poljem i solanama,
- **Osječka Tvrđa**
- Kulturno - povijesna cjelina grada **Karlovca**
- Kulturno - povijesna cjelina grada **Varaždina**
- Kulturno povijesna urbanistička cjelina naselja **Lubenice**
- **Primoštenski vinogradi** (agrarni krajolik Bucavac)
- **Pustinja Blaca**
- Grad **Motovun**
- Povijesni grad **Korčula**
- **Zaštićeni krajolici** upisani u Registar MKiM-a

Pustinja Blaca

Osječka Tvrđa

Grad Korčula

ZAKLJUČAK

- Navedena kulturna i prirodna dobra **već su obuhvaćena prostorno planskom dokumentacijom i podliježu zaštiti** prema **posebnim propisima i kroz prostorne planove.**
- Predloženom tezom za novi **Zakon o prostornom uređenju**, predviđa se **izrada prostornih planova zaštićenih cjelina** prema smjernicama iz prihvaćenih **međunarodnih i europskih konvencija.**

Prije izrade prostornih planova zaštićenih cjelina potrebno je:

- **pripremiti zakonski okvir** od strane svih tijela koja imaju u nadležnosti sastavnice prostornih planova,
- ovisno o konačno prihvaćenoj formi i kategoriji Prostornog plana zaštićenih cjelina propisat će se **sadržaj, postupak izrade i donošenja,**
- izraditi **procjenu povijesnih urbanih krajolika,**
- izraditi **stručno analitičke podloge.**

Izrada **prostornih planova zaštićenih cjelina** - nakon ispunjenih preduvjeta – predviđa se ponajprije za **cjeline na popisu svjetske baštine.**

Kulturni krajolik otočja Brijuni

Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine
Listopad 2024.

